

Likwidacja wycieczki Karola – pierwsza próba restauracji Karola Habsburga na Węgrzech w świetle wybranych tytułów prasy polskiej

Jacek Jakub Czekala
jajczek2001@gmail.com
Uniwersytet Gdański

Wprowadzenie

Koniec Pierwszej Wojny Światowej przyniósł rozpad Austro-Węgier. Habsburgowie ostatecznie utracili panowanie w Austrii, Czechach, Chorwacji, Galicji i innych terytoriach, nad którymi sprawowali władzę przez wieki. Kwestia panowania Habsburgów nie została jednak ostatecznie przesądzona na Węgrzech. 1 marca 1920 r. Węgry znów zostały ogłoszone królestwem¹. Zdawało się, że sytuacja zaczyna sprzyjać Karolowi Habsburgowi, który nigdy nie abdykował, a jedynie zrzekł się sprawowania władzy. Na przełomie marca i kwietnia 1921 r. postanowił on spróbować odzyskać władzę królewską. Wywołało to zainteresowanie opinii publicznej nie tylko na Węgrzech, ale również w Polsce.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie sposobu, w jaki polska prasa relacjonowała pierwszą próbę restauracji Karola Habsburga na Węgrzech. W tym celu sięgnąłem do trzech gazet: „Robotnika”, „Kurjera Poznańskiego” oraz „Czasu”. Pierwsza część tytułu, tj. wyrażenie „likwidacja wycieczki Karola”, zostało zaczerpnięte z pierwszego spośród omawianych tytułów². Wybór czasopism nie był przypadkowy, gdyż każde z nich reprezentowało inny nurt polityczny. „Robotnik” był organem Polskiej Partii Socjalistycznej, ugrupowania o wyraźnie lewicowym charakterze. „Kurjer

1 W. Felczak, *Historia Węgier*, Wrocław 1983, s. 317.

2 *Likwidacja Karolowej imprezy*, „Robotnik” nr 88 z 6 kwietnia 1921, s. 4.

Poznański” był gazetą Narodowej Demokracji. „Czas” był natomiast zdominowany przez środowisko krakowskich konserwatystów. Zróżnicowane w reprezentowanych nurtach politycznych przekładało się na inny stosunek do próby powrotu na tron Karola Habsburga.

Sytuacja przed i w trakcie próby restauracji

Przed przystąpieniem do analizy artykułów z omawianych gazet konieczne jest zapoznanie się z dokładnym przebiegiem opisywanych przez nie wydarzeń i ich kontekstem. Są one o tyle istotne, że w wielu wypadkach rzeczywiste wydarzenia odbiegają znacząco od relacji prasowych, m.in. w zakresie dat. Karol Habsburg został władcą Austro-Węgier po śmierci Franciszka Józefa, która nastąpiła 21 listopada 1916 r. 30 grudnia 1916 r. odbyła się jego jedyna koronacja na króla Węgier, gdyż cesarzy Austrii jedynie proklamowano³. Wobec odłączania się poszczególnych części monarchii jesienią 1918 r. Karol ogłosił dwie proklamacje. Pierwsza z nich, wydana 11 listopada, była skierowana do austriackiej części monarchii, z kolei druga – z 13 listopada – do węgierskich poddanych. Najważniejszym elementem obydwu aktów była rezygnacja z udziału w rządach. Deklaracje określano błędnie mianem abdykacji, gdyż nie zawierały w swym tekście zrzeczenia się któregośkolwiek z tytułów⁴. Dzięki zastosowaniu tego celowego zabiegu Habsburg dysponował silną podstawą w trakcie późniejszych dwóch prób powrotu na tron. Rodzina cesarska została zmuszona przez republikański rząd Austrii do opuszczenia kraju i udania się do Szwajcarii, gdzie przebywała od 24 marca 1919 r.⁵

Po wyrzeczeniu się władzy przez króla na Węgrzech 16 listopada 1918 r. doszło do proklamowania Węgierskiej Republiki Ludowej⁶. Pół roku później, 21 marca 1919 r., władzę przejęli wspierani przez radziecką Rosję komuniści, którzy ogłosili Węgierską Republikę Rad⁷. Niestabilną sytu-

3 E. Zarych, *Karol I Habsburg. Chrześcijański cesarz końca monarchii*, Kraków 2015, s. 123.

4 Tamże, s. 157.

5 Tamże, s. 167.

6 I. Romsics, *Historia Węgier*, Poznań 2015, s. 350.

7 Tamże, s. 352.

ację polityczną i ekonomiczną w kraju pogarszała fatalna pozycja na arenie międzynarodowej. Rumunia, Królestwo Serbów Chorwatów i Słoweńców oraz Czechosłowacja przy wsparciu Francji zajmowały tereny, które dotychczas były częścią Królestwa Węgier w ramach Monarchii Habsburskiej. Wybuchła walka, której punktem kulminacyjnym było wkroczenie rumuńskich wojsk do Budapesztu 3 sierpnia 1919 r.⁸. Chaos w kraju umożliwił sięgnięcie po władzę admirałowi Mikłósowi Horthyemu, który od 1 marca sprawował urząd jako regent Królestwa Węgier. Sytuacja kraju nadal pozostawała tragiczna wobec faktu, że 4 czerwca 1920 r. podpisano traktat w Trianon nakładający na Węgry bardzo surowe restrykcje i odbierający im 70% dotychczasowego obszaru państwa⁹.

Z zaistniałej sytuacji postanowił skorzystać przebywający na wygnaniu Karol. 26 marca 1921 r. przybył on incognito na teren państwa węgierskiego. Nie został rozpoznany dzięki fałszywym dokumentom oraz zgoleniu wąsa¹⁰. Następnego dnia, w Wielkanoc, Habsburg udał się do Horthyego, by odbyć z nim rozmowę. Były król domagał się zwrócenia władzy, lecz regent odmówił, argumentując, że nie jest w stanie tego uczynić ze względu na sytuację międzynarodową. Uzasadnienie admirała prawdopodobnie nie było szczerym przekonaniem, a jedynie wygodnym, choć bardzo łatwym do uargumentowania pretekstem¹¹. Scenariusz Horthyego sprawdził się i już 28 marca Rumunia, Czechosłowacja i Królestwo SHS stanowczo zareagowały, wydając notę informującą, że restauracja Karola Habsburga będzie stanowiła w ich ocenie *casus belli*. Wsparcia tzw. Małej Entencie udzieliła Francja, pomimo pogłosek, że potajemnie wspiera ona wyprawę Karola. Minister Spraw Zagranicznych Francji Aristide Briand 2 kwietnia zaprzeczył, że jego kraj w jakikolwiek sposób porozumiał się z Habsburgiem. Nie jest jednak wykluczone, że jakieś formy nieoficjalnej pomocy udzielili francuscy wojskowi, z którymi miano się skontaktować za pośrednictwem służącego w belgijskiej armii w czasie pierwszej wojny światowej Sykstusa Burbon-Parmeńskiego, szwagra byłego cesarza i króla. Los

8 W. Felczak, *Historia Węgier...*, s. 317.

9 T. Kopyś, *Polityka zagraniczna Węgier w latach 1867–1945*, Kraków 2018, s. 45.

10 J. Kochanowski, *Węgry. Od ugody do ugody (1867–1990)*, Warszawa 1997, s. 70.

11 E. Zarych, *Karol I Habsburg...*, s. 179.

pierwszej próby restauracji przez Karola został przesądzony 5 kwietnia, kiedy Habsburg opuścił granice Węgier¹².

Relacja „Robotnika”

Wydarzenia na Węgrzech nie pozostały bez komentarza w polskiej prasie. Jedną z gazet, która opisywała wyprawę Karola, był „Robotnik”. Jako czasopismo powiązane z lewicowym PPS-em poświęciło najmniej uwagi działaniom Habsburga spośród tytułów analizowanych w niniejszej pracy. Najwyraźniej możliwość przewrotu na Węgrzech nie była faktem, o którym chciano szerzej informować czytelników tej gazety lub nie uważano, że byliby oni tym zainteresowani. Słuszność tej tezy potwierdzałyby rozmieszczenie, ilość i objętość artykułów. Omawianym wydarzeniom poświęcono łącznie zaledwie 5 tekstów, każdy z nich był relatywnie krótki. Wyjątek stanowi numer z 3 kwietnia, w którym wydarzeniom na Węgrzech poświęcono około pół strony. Jednakże nawet najdłuższy artykuł nie znalazł się na pierwszej stronie. Wszystkie informacje o przebiegu wyprawy Karola umieszczono na drugiej, trzeciej bądź czwartej stronie. Niezaprzeczalnie „Robotnik” spośród wszystkich omawianych tytułów prasowych poświęcił wydarzeniom na Węgrzech najmniej uwagi.

Stosunek „Robotnika” do Karola był jednoznacznie negatywny. W pierwszym artykule z 1 kwietnia, który ukazał się na temat Habsburga, napisano:

Były cesarz austro-węgierski Karol Habsburg przyjechał sobie na święta wielkanocne. Nie przyjechał rzecz jasna spożywać jajo wielkanocne, lecz sięgnąć po koronę węgierską¹³.

W „Robotniku” zawarto wiele podobnie wrogich i szyderczych określeń. Inicjatora przedsięwzięcia określano jako „Karolek, doliniarz wiedeński”¹⁴, „człowiek z umysłu i charakteru tak mierny jak Karol”¹⁵. Jednocześnie starano się wskazywać na rzekome zagrożenie, jakie miał stanowić

12 Tamże.

13 *Karol Habsburg na Węgrzech*, „Robotnik” nr 84 z 1 kwietnia 1921, s. 4.

14 *Mały felieton z powodu imprezy Habsburga*, „Robotnik” nr 86 z 3 kwietnia 1921, s. 2.

15 Tamże.

monarchizm. Wyrażono to m.in. poprzez hasła, takie jak „i po dziś dzień mają Habsburgi w Polsce swe sługi”¹⁶. Omawiane artykuły „Robotnika” stanowiły również okazję do szerszej krytyki panujących kiedyś rodów. Próbowano udowodniać, że władza monarchów nie jest niczym pożądanym przez ich poddanych. Wspominano rozbiory Rzeczypospolitej, uwypuklając rolę Marii Teresy¹⁷. Wyrażono również niepokój na myśl, że w przypadku udanej restauracji króla na Węgrzech w innych krajach mogłoby dojść do podobnych prób. W tym kontekście wskazano na Narodową Demokrację, której przypisywano chęć ogłoszenia monarchii w Polsce¹⁸. W gazecie wyrażono pogląd, że aby zażegnać niebezpieczeństwo, rządy państw demokratycznych powinny „zaprotestować przeciwko powrotowi na tron szkodników królewskich i cesarskich”¹⁹.

Ostatni artykuł na łamach „Robotnika” odnoszący się do próby powrotu Karola, ukazał się 7 kwietnia. Opisano w nim wyjazd Habsburga z Węgier. Akapit tekstu poświęcono „pewnej części robotników Bruku nad Murą”²⁰, którzy opóźnili przejazd pociągu o kilka godzin, finalnie przepuszczając go po negocjacjach. Trudno określić, czy powyższa informacja jest prawdziwa. Biorąc pod uwagę charakter „Robotnika” i jego wyraźną tendencję do stronnictwa, prawdopodobieństwo, że incydent był fikcyjnym wymysłem redakcji, jest bardzo wysokie.

Relacja „Kurjera Poznańskiego”

Zdecydowanie bardziej przychylnym nastawieniem wobec wyprawy Karola wykazał się „Kurjer Poznański”. W tym czasopiśmie, związanym z Narodową Demokracją, ukazało się na ten temat aż 12 artykułów. Zainteresowanie wydarzeniami na Węgrzech trwało dłużej, gdyż pierwszy tekst ukazał się 31 marca, a artykuły o tej tematyce publikowano aż do 16 kwietnia. Wieściom z południa aż 6 razy poświęcono miejsce na pierwszej

16 Tamże.

17 Tamże.

18 Tamże.

19 *Karol Habsburg na Węgrzech*, „Robotnik” nr 84 z 1 kwietnia 1921, s. 4.

20 *Żałosny koniec Karolowej wyprawy*, „Robotnik” nr 89 z 7 kwietnia 1921, s. 3.

stronie. Niejednokrotnie artykuły miały także dużą objętość, osiągającą nawet ćwierć strony. W relacji „Kurjera” charakterystyczną cechą była obecność fałszywych stwierdzeń, informacji o wydarzeniach realnie niemających miejsca. Prezentowano także trudne do zweryfikowania, prawdopodobnie niemające pokrycia w rzeczywistości, dane.

Pierwszy przypadek nieścisłości miał miejsce już 31 marca, gdy podano informacje o rzekomych planach ogłoszenia królem Węgier syna Karola. „Kurjer Poznański” przedstawił go jako Oskara, choć Habsburg nie miał syna o takim imieniu i najprawdopodobniej nastąpiła pomyłka, a redakcja miała na myśli Ottona, najstarszego syna Karola i jego małżonki Zyty²¹. Największa dezinformacja została opublikowana 3 kwietnia. Poinformowano wtedy, że „naczelnik państwa węgierskiego Horthy złożył władzę w ręce ekskróla Karola”²².

„Kurjer” pozostał pozytywnie nastawiony wobec Habsburga nawet gdy los wyprawy Karola stał się przesądzony. 6 kwietnia, a więc dzień po opuszczeniu Węgier przez Karola, gazeta z opóźnieniem poinformowała o zakończeniu przygotowań do podróży byłego króla z powrotem do Szwajcarii²³. Artykuł o tym był jednak stosunkowo krótki i został umieszczony dopiero na trzeciej stronie. Takie rozmieszczenie nie wynika ze zmniejszenia zainteresowania sprawami węgierskimi. Na pierwszej stronie nadal umieszczono artykuł o tej tematyce, ale związany z reakcją państw tzw. Małej Ententy, żądających wyjazdu Karola z Węgier²⁴. W ten sposób informację mniej przyjemną z punktu widzenia, z którym utożsamiała się gazeta, zepchnięto dyskretnie na dalszy plan.

W kolejnych dniach publikowano artykuły zawierające w dużym stopniu fałszywe informacje. Wynikało z nich, że deklaracje państw tzw. Małej Ententy o gotowości do wojny na wypadek restauracji nie miały miejsca²⁵. W kolejnych dniach gazeta pisała o tym, że rząd węgierski, rzekomo prowadząc negocjacje ze Szwajcarią co do miejsca pobytu Karola Habsburga,

21 *Ekscesarz Karol na Węgrzech*, „Kurjer Poznański” nr 73 z 31 marca 1921, s. 1.

22 *Ostatnie wiadomości z Węgier*, „Kurjer Poznański” nr 76 z 3 kwietnia 1921, s. 1.

23 *Węgry. Wyjazd Karola*, „Kurjer Poznański” nr 78 z 6 kwietnia 1921, s. 3.

24 *Ultimatum Małej Ententy do Węgier*, „Kurjer Poznański” nr 78 z 6 kwietnia 1921, s. 3.

25 *Mowa Brianda*, „Kurjer Poznański” nr 80 z 8 kwietnia 1921, s. 6.

uznawał go jako prawowitego króla²⁶. W ostatnim numerze, zawierającym informacje odnośnie do sytuacji na Węgrzech, który ukazał się 16 kwietnia, zawarto informację, że „Horthy oświadczył, że uważa się tylko za rezerwującego miejsce dla prawowitego króla”²⁷.

Gdy czasopismo musiało przyznać, że próba odzyskania korony przez Karola Habsburga zakończyła się niepowodzeniem, więcej uwagi poświęcono perspektywom na przyszłość. Poza wspomnianą już odmową na koronację przez Horthyego sugerowano także możliwość międzynarodowego spisku monarchistów. Nie był on wartościowany negatywnie tak jak w „Robotniku”. Według „Kurjera” wpływ na wyprawę Karola mieli mieć monarchiści z Prus i Bawarii. Wskazywano również na przychyłność wobec władzy Habsburgów na Węgrzech pewnych środowisk we Francji:

Nie cała opinia francuska poparła stanowisko rządu gdy ten zaprotestował przeciw usiłowaniu ekscesarza Austrii. Skrajna monarchiczna prawica we Francji uważała nawet, że rząd francuski popełnił błąd nie dopuszczając Karola na tron Węgier. Koła te twierdzą, że Habsburgowie oparliby się o Francję, a teraz Węgry wystawione są na pastwę propagandy niemieckiej²⁸.

Optymizm, z jakim podchodził „Kurjer Poznański” do sprawy Karola, a nie odpowiadał rzeczywistym szansom na powodzenie misji odzyskania korony. Niemniej nie ulega wątpliwości, że spośród omawianych tytułów to właśnie to czasopismo opisywało wydarzenia na Węgrzech w sposób najbardziej sympatyzujący z Habsburgiem.

Relacja „Czasu”

Bardzo powściągliwy w ocenie omawianych wydarzeń był „Czas”, będący pismem krakowskich konserwatystów. Trudno dopatrzeć się odznak faworyzowania strony rządowej lub legitymistycznej. Teksty odnoszące się do Karola Habsburga nie były nacechowane ani pozytywnie, ani negatywnie. Używano neutralnych określeń, takich jak „były król”, „ekscesarz i król” czy „Karol IV”. Były one właściwe dla stanu faktycznego. Relacje

26 Węgry. „Prawowity król Węgier”, „Kurjer Poznański” nr 86 z 15 kwietnia 1921, s. 4.

27 Horthy kandydatem na... króla, „Kurjer Poznański” nr 87 z 16 kwietnia 1921, s. 3.

28 Temps o ekspadzie Habsburskiej, „Kurjer Poznański” nr 84 z 13 kwietnia 1921, s. 3.

starały się uwzględniać argumenty obydwu stron. Wyrazem symetryzmu był także numer z 9 kwietnia, w którym przytoczono zarówno oświadczenie Karola, jak i wypowiedź przedstawiciela rządu²⁹.

„Czas” nieznacznie łączył próbę restauracji władzy Karola Habsburga z kwestiami ideologicznymi. Autorzy w swych tekstach akcentowali mocniej konsekwencje międzynarodowe ewentualnego powrotu monarchy na tron. Szacowano m.in. szanse na interwencję mocarstw i sąsiadów Węgier. W tym aspekcie gazeta stała na stanowisku, że „możliwość internowania Karola IV przez państwa koalicyjcy, o czym wspominają depesze, jest, zdaje się, mało prawdopodobną”³⁰.

„Czas” wykazał się zadziwiająco zdolnością przewidywania przyszłych wydarzeń. Dotyczy to stosunkowo wczesnego numeru z 1 kwietnia, kiedy to gazeta wyraziła pogląd, że niepowodzenie Karola osłabi jego pozycję i zmusi Węgry do zajęcia jasnego stanowiska w zakresie wakującej korony św. Stefana³¹. Stało się to ostatecznie 6 listopada 1921 r., kiedy Węgry unieważniły sankcję pragmatyczną Marii Teresy, która stanowiła podstawę prawną dla habsburskich rządów na Węgrzech³². Ponadto gazeta sugerowała, że przywrócenie władzy Habsburgów na Węgrzech mogłoby zapoczątkować odrodzenie Austro-Węgier, co nie leżało w interesie Niemiec liczących na izolację Austrii, a następnie jej przyłączenie³³. Tym samym „Czas” przewidział wydarzenia, które rozegrały się kilkanaście lat później.

Czasopismo krakowskich konserwatystów w największym stopniu informowało, skąd czerpie informacje. Źródłem wiedzy była prasa zagraniczna. Jako najczęściej cytowane należy wskazać angielski „East Express”, niemieckojęzyczny „Pester Lloyd” wydawany na Węgrzech czy francuski „Temps”. Na uwagę zasługuje nie tylko mnogość tytułów prasowych, z którymi zaznajamiała się redakcja „Czasu”, lecz również różnorodność krajów ich pochodzenia. Poza wspomnianymi już tytułami z Węgier, Francji czy Wielkiej Brytanii sięgano również po prasę jugosłowiańską, czeską czy nawet watykański „Osservatore Romano”.

29 *Walka o tron węgierski*, „Czas” nr 80 z 9 kwietnia 1921, s. 3.

30 *Powrót Karola IV*, „Czas” nr 73 z 1 kwietnia 1921, s. 1.

31 Tamże.

32 J. Hoensch, *Modern History of Hungary 1867–1994*, London 1996, s. 111.

33 *Po wyjeździe Karola IV*, „Czas” nr 85 z 15 kwietnia 1921, s. 1.

Mimo wszystko nie uchroniło to „Czasu” przed publikacją informacji sprzecznych ze stanem faktycznym. Już w pierwszym artykule poświęconym próbie restauracji władzy Habsburgów z 31 marca zawarto np. błędną informację, że „były król [...] stosownie do życzenia naczelnika państwa i stronnictw”³⁴ opuścił Węgry. Niemniej na uznanie zasługuje fakt, że autorzy tekstów, w odróżnieniu od pozostałych tytułów prasowych, uczciwie informowali, że nie są pewni co do rzeczywistych wydarzeń na Węgrzech:

Poza oficjalnymi komunikatami dochodzą tylko pogłoski, bardzo różnorodne, ale świadczące o tym, że wszelkie niespodzianki na Węgrzech nie są bynajmniej wykluczone, chociaż i pokojowe rozwikłanie sprawy ma swoje widoki.³⁵

„Czas” – poza zwróceniem uwagi na wątpliwą autentyczność otrzymanych wiadomości – wykazał się również śmiałą krytyką wobec innych tytułów. W numerze z 7 kwietnia zwrócono uwagę, że polskie tytuły prasowe bezrefleksyjnie powielają z niemieckiej prasy niemiecką nazwę miejsca pobytu Karola Habsburga (Steinamanger) zamiast używać oryginalnej węgierskiej nazwy (Szombathely)³⁶.

Karolowi Habsburgowi w „Czasie” poświęcono porównywalną uwagę, co w „Kurjerze Poznańskim”. Pierwszy numer, jak wspomniano, ukazał się 31 marca, a ostatni 18 kwietnia³⁷. Artykuły o tej tematyce z reguły były umieszczane na pierwszej stronie, nierzadko stanowiły one połowę lub więcej strony.

Podsumowanie

Pierwsza próba restauracji Karola Habsburga cieszyła się dużym zainteresowaniem polskiej prasy. Omawiane tytuły prasowe relacjonowały wydarzenia przez okres minimalnie 7, a maksymalnie 17 dni. Gazety traktowały wydarzenia na Węgrzech jako istotne, co potwierdza częste umieszczanie artykułów na ten temat na pierwszych stronach gazet. Dowodzi to, że wyprawa Habsburga była ważnym tematem politycznym. Z dużą uwa-

34 *B. cesarz Karol w Budapeszcie*, „Czas” nr 72 z 31 marca 1921, s. 1.

35 *Karol IV*, „Czas” nr 78 z 7 kwietnia 1921, s. 1.

36 Tamże.

37 *Naruszenie traktatów*, „Czas” nr 88 z 18 kwietnia 1921, s. 1.

gą wypatrywano wyniku wyprawy i wiązano z nią przyszłość nie tylko Węgier, ale również reszty Europy, w szczególności krajów znajdujących się pod niedawnym panowaniem monarchów. Należały do nich przede wszystkim Niemcy, ale również Rosja czy Polska. Powodzenie wyprawy uzależniano w wielkim stopniu od postawy Francji i sąsiadów Węgier. Za interesowanie próbą powrotu na tron Karola Habsburga zostało dodatkowo osłabione wskutek ważnych wydarzeń rozgrywających się w Polsce, tj. nadchodzącej ratyfikacji traktatu ryskiego i napiętej sytuacji na Śląsku.

Należy też stwierdzić, że informacje docierały z kilkudniowym opóźnieniem. Głównymi źródłami informacji były gazety niemieckie i francuskie. Poleganie na zagranicznych tytułach nie pozwalało na poznanie rzeczywistego przebiegu wydarzeń. Gazety bardzo często publikowały informacje sprzeczne ze stanem faktycznym, nierzadko zaprzeczając sobie w kolejnych numerach.

Bibliografia

Prasa

„Czas” 1921, nr 72–88.

„Kurjer Poznański” 1921, nr 73–87.

„Robotnik” 1921, nr 84–89.

Opracowania

Felczak W., *Historia Węgier*, Wrocław 1983.

Hoensch J., *Modern History of Hungary 1867–1994*, London 1996.

Kochanowski J., *Węgry: od ugody do ugody 1867–1990*, Warszawa 1997.

Kopyś T., *Polityka zagraniczna Węgier w latach 1867–1945*, Kraków 2018.

Paczkowski A., *Prasa polska w latach 1918–1939*, Warszawa 1980.

Romsics I., *Historia Węgier*, Poznań 2015.

Zarych E., *Karol I Habsburg: chrześcijański cesarz końca monarchii*, Kraków 2015.

Jacek Jakub Czekala

Student historii Uniwersytetu Gdańskiego. Wydawca wspomnień Konstantego Ideca, uczestnika walk we wrześniu 1939 r. i partyzanta, któremu poświęcił swoją pracę licencjacką. Zakochany w Oliwie będącej jego lokalną Ojczyzną. Popularyzator historii na facebookowej stronie *Habsburgowie Największa Dynastia*.